

דף הלימוד מוקדש על ידי הרב יואל ושולמית כהן ומשפחתם
לעילוי נשמת הרב ד"ר עקיבא פרדמסקי בן הרב אליעזר צבי פרדמסקי

מתן על הפרק

מפגש מחודש עם התנ"ך

ישעיהו פרקים ל"א-ל"ב

פרק ל"א

הביקורת החריפה על ההיסמכות על מצרים, שנזכרה בדברי הנביא בפרק הקודם, שבה
בנבואה בפרקנו (א-ג), מהיבט אחר: ההיסמכות על העוצמה הצבאית, המגולמת ברכב
ובסוסים המפורסמים של מצרים. החלק השני של הפרק (ד-ט) עוסק בצד השני של
המטבע, והוא מנבא על הגנת ירושלים ונפילת אשור בידי ה', אם ישוב אליו ישראל
ויבטח בו במקום במצרים.

1 'הוי היִרְדִים מְצַרִים לְעֵזְרָה, עַל-סוּסִים יִשְׁעֲנוּ. הַבְּעִיִּיתוֹת בַּעֲצֵם הִירִידָה לַמְצָרִים הוֹדַגְשָׁה בַּפְּרָק
הַקּוֹדֵם. בַּפְּרָקנוּ מִתְמַקֵּד הַנְּבִיאַ בְּהִישַׁעֲנוֹת עַל סוּסֵי מְצָרִים. גַּם אִיסוּר זֶה נֹזְכָר בַּפְּרָשַׁת הַמֶּלֶךְ
(דְּבָרִים י"ז, טז). כִּיצַד מִתְפָּרֵשׁ טַעְמוֹ שֶׁל הָאִיסוּר עַל פִּי נְבוֹאָתָנוּ? הִיעֲזָרוּ בְּדַבְרֵי הַרְמַבְּ"ן, הַמְּבַחֵין
בֵּין שְׁנֵי אִיסוּרִים בַּפְּסוּק תוֹךְ שֶׁהוּא רֹמֵז לַפְּסוּקִים מִנְּבוֹאָתָנוּ: 'זֵיתֶכֶן שְׁדוּךְ הַכְּתוּב, כִּי הַזְּהִיר לֹא
יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים אֲפִילוֹ מֵאַרְצוֹ וּמֵאַרְץ שְׁנַעַר אוֹ בְּדוּרְךָ סַחֲוֹרָה הַמוֹתֶרֶת, **שְׁלֹא יִבְטַח עַל רִכְבוֹ כִּי רֹב**
וְעַל פְּרָשָׁיו כִּי עֲצָמוֹ מֵאוֹד (ראו ל"א), אֲבָל יִהְיֶה מִבְּטַחוֹ בְּשֵׁם אֱלֹהֵינוּ, וְאַחֵר כִּךְ הַזְּהִיר עַל הַמֶּלֶךְ
שֶׁלֹּא יִשִּׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה שִׁיְהִיו לוֹ שֵׁם מַעֲבָדָיו וּמַעֲמוֹ שׁוֹרֵי מִקְנֵה יוֹשְׁבֵימָה בְּעָרֵי הַרְכָּב לַמַּעַן
הַרְבוֹת סוּסִים...!

2 'כְּצִפְרִים עֲפוֹת כֵּן יִגְן ה' צְבָאוֹת עַל-יְרוּשָׁלַם' (ה)

א) הַהֲגָנָה הָאֱלוּקִית עַל יְרוּשָׁלַם מְדוּמָה בַּפְּסוּקֵנוּ לְצִיפּוּרִים עֲפוֹת. דִּימוֹי מִיּוֹחַד זֶה מוֹפִיעַ בְּדַבְרֵי
ה' לַעַם לְאַחַר יְצִיאַת מְצָרִים (שְׁמוֹת י"ט, ד). נִסּוּ לְהַבִּין אֶת הַדִּימוֹי בַּפְּסוּקֵנוּ בְּעִזְרַת הַדִּימוֹי
הַמְּקַבֵּל בַּשְּׁמוֹת (ראו גַּם דְּבָרִים ל"ב, יא).

ב) גַּם בְּהַמְשַׁךְ הַפְּסוּק מוֹפִיעַ רִמְזוֹ לְיְצִיאַת מְצָרִים: 'גִּנְנוֹן וְהִצִּיל פֶּסֶחַ וְהִמְלִיט'. חִישְׁבוּ מֵמַה מִשְׁמַעוֹתָה
שֶׁל יְצִיאַת מְצָרִים בַּפְּרָקנוּ, וְכִיצַד הַדְּבָר קָשׁוּר לְאַזְכוּר מְצָרִים בַּחֲלֵק הָרֵאשׁוֹן (א-ג)?

פרק ל"ב

בַּחֲלֵק הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַפְּרָק (א-ח) מִשְׁרַטֵט הַנְּבִיאַ יִשְׁעִיהוּ אֶת חֲזוֹן הַחֲבֵרָה הַמְּתוֹקֶנֶת
בְּעֵתִיד, כַּחֲבֵרָה בְּרִיאָה בְּהִיבַט הַפִּיזִי וְהַמוֹסְרִי כְּאַחַד, שְׁתוּכָה וּבְרָה שׁוֹיִם, לְלֹא זִיּוּף
וְהַעֲמַדַת פָּנִים. בַּחֲלֵק הַשְּׁנִי (ט-כ) מִבְּקֵר הַנְּבִיאַ בִּיטְחוֹנָן הַמוֹפָּרָז וְהַלֹּא מוֹצֵדֵק שֶׁל נִשְׁוֹת
הָאֲצוּלָה, וְהוּא מִנְּבִיא לְהֵן פּוֹרְעֵנוֹת, וְכַנְּגָדָה הוּא חוֹזֵה גַם יִשִּׁיבָה לְבַטַח לְעֵתִיד לְבוֹא.

מתן ויחזק

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים

3 'ולא תשעינה עיני ראים ואזני שמעיים תקשבנה...'

א) בפסוקים ג-ד מצויינים ארבעה שינויים שיתרחשו אצל בני האדם. מה משמעותם של שינויים אלה לפי פשוטם? ראו גם את חזון הגאולה בל"ה, ה-ו.

ב) השוו לתיאור המנוגד בחזון ההקדשה של ישעיהו (ו', י), מהי משמעותם הסמלית של השינויים? לאור זאת, חישבו מה הקשר בין שינויים אלה לבין השינויים שיתחוללו בחברה כולה בהמשך הנבואה (ה-ח).

4 בחלק השני פונה הנביא אל ה'נשים השאננות'. תיאורי השאננות והביטחון חוזרים את הנבואה כולה (ראו את החזרה המרובה על הפעלים 'שאנן' ו'בטח').

א) מהי הביקורת כלפי הנשים השאננות בתחילת הנבואה, ומהו עונשן?

ב) השקט והביטחון נזכרים גם בסוף הנבואה (יז-יח), אולם באופן חיובי. מה מביא לביטחון זה, ובמה הוא שונה מהביטחון בתחילת הנבואה? עיינו בפסוקים טז-יז, ושימו לב גם לחזרת צמד השורשים 'שכן' ו'ישב' בפס' טז, יח.

הרחבה

'פן-ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרמה' - לבקש עזרה, הוא המובן הפשוט ביותר של שיבה, כלשונו של ישעיהו:

הוי הירדים מצרים לעזרה

על-סוסים ישענו ויבטחו על-רכב פי רב ועל פרחים פי-עצמו מאד ולא שועו על-קדוש ישראל ואת-ה' לא דרשו (ל"א, א)

וכן אמר ישעיהו:

ההלכים לרדת מצרים ופי לא שאלו

לעוז במעוז פרעה ולחסות בצל מצרים. (ל"ב)

ועוד אמר, ברמז ברור למלחמת קריעת הים:

ומצרים אדם ולא-אל וסוסייהם בשר ולא-רוח

וה' יטה ידו וכשל עוזר ונפל עזר ויחדו כלם יכליון. (ל"א, ג)

ברור מדברי הנביאים שירידה או שיבה למצרים אינם בהכרח ירידה פיסית של כל העם או של מקצתו. די בכך שמלך ישראל או יהודה שולח לבקש חסות מצרית ועזרה, ושליחיו מתיצבים לפני פרעה ואומרים בשם מלך ישראל: 'עבדך ובנך אני, וכדומה, כדי שיהיה בכך מעשה עבירה חמור של 'שיבה למצרים', באופן ממלכתי ורשמי. אכן, לא רק הנביאים, אלא בתורה עצמה מפורש, ובפרשת המלך ששם הציוויים העיקריים על אופיו ודרכיו של משטר המלוכה בישראל: 'ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס...'. ושם קשה לפרש אחרת, אלא שמדובר באיסור על המלך ועל המלוכה לבקש חסות ועזרה ממצרים באמצעות סוסים ומרכבות. וברור שאין הכוונה להשיב את כל אנשי המלך למצרים, ודי בכמה סוחרים, כפי שנעשה באמת על ידי שלמה (מל"א י', כח-כט). לא בשיבת אנשים לגור במצרים מדובר, כי אם בבקשת עזרה וחסות על ידי המלך היושב בישראל. וזו השיבה למצרים, היפוכה של עצמאות היציאה משם, היא הסיבה המפורשת לאסור על המלך להרבות לו סוסים ופרשים. גם מהפסוק החותם את תוכחת הפורענות בספר דברים עולה פירוש זה:

והשיבך ה' מצרים בצניות, בדרך אשר אמתית לך לא-תסיף עוד לראתה. והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות, ואין קנה. (דברים כ"ח, ח)

...שיבה מצרימה היא ההיפך של חירות משעבוד, כלומר השתעבדות מחודשת.

(הרב יואל בן נון, דרך ארץ פלישתים מול דרך המדבר ים סוף, מגדים ג, עמ' 21-32)

”וַיְבִינּוּ בַּפֶּקֶדָּא” < לקט ביאורי מילים לישיעיהו פרקים ל”א - ל”ב

פרק ל”א (ב) **וְגַם הוּא חָכֵם וַיְבֵא יָע וְאֵת דְּבָרָיו לֹא הִסִּיר:** כנגד מחשבת היורדים למצרים, הרואים עצמם כחכמים,

אומר הנביא שה' יבטל בחכמתו את עצתם, ויקיים את דברי הנביאים. **וְקָם עַל-בֵּית מְרַעִים וְעַל-עֲזָרֹת פְּעָלֵי אָוֶן:** ה' יעניש את הרשעים מישראל הנשענים על מצרים, ואת עוזריהם מקרב המצרים.

(ד) **כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאָרֶץ וְהַכְּפִיר עַל-טְרַפּוֹ:** כשם שהארץ שואג בקול לפני שהוא מתקיף את טרפו, ואינו חושש כלל מקולות הרועים המנסים להבריחו.

(ו) **שׁוֹבוּ לְאֲשֶׁר הָעַמְמִיקוּ סִרְהַ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** קריאה אל בני ישראל שהעמיקו ליפול בחטא, לשוב אל ה'.

(ט) **וְסָלְעוּ מִמַּגּוּר יַעֲבוּר וְחֲתוּ מִנֶּסֶס שָׁרְיוֹ:** מלך אשור החזק כסלע - יתירא ויעחזור לארצו, ושריו יפחדו מדגל צבאות ישראל. **אֲשֶׁר-אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלַם:** ה' יעשה זאת בזכות המזבח והמקדש המוכן לו בירושלים. פירוש אחר: ה' הכין תנור כדי להשמיד את אשור בירושלים.

פרק ל”ב (א) **הוּ לְצַדִּיק יִמְלֶךְ-מֶלֶךְ וְלְשָׂרִים לְמִשְׁפַּט יִשְׂרוּ:** תפקידם הראוי של המלך והשרים הוא לשפוט משפט צדק.

(ב) **וְהִיָּה-אִישׁ כַּמְחַבֵּא-רוּחַ, וְסִתֵּר זֶרֶם כַּפְלָגֵי מַיִם בְּצִיּוֹן כִּצֵּל סָלַע כְּבֹד בְּאֶרֶץ עֵיפָה:** המלך הצדיק יהיה לעם כמחסה מפני איתני הטבע - רוחות, שמש ושיטפונות.

(ד) **וְלִשׁוֹן עֲלֵגִים תִּמְהַר לְדַבֵּר צָחוֹת:** כבדי הלשון יתרפאו וידברו בצורה ברורה.

(ה) **לֹא יִקְרָא עוֹד לְנֹבֵל נְדִיב וְלְכִלְיֵי לֹא יֵאָמֵר שׁוֹעֵ:** יפסיקו להחניף לרשעים ולכנותם בתארים חיוביים.

(ח) **וְנְדִיב נְדִיבוֹת יַעֵץ וְהוּא עַל-נְדִיבוֹת יָקוּם:** התואר נדיב ינתן רק למי שיחשוב לפעול בצדק וביושר.

(י) **יָמִים עַל-שָׁנָה תִּרְגַּזְנָה בְּטָחוֹת, כִּי כָלָה בְּצִיר אֶסְפָּה בְּלֵי יְבוּא:** בטחונן של הנשים השאננות יתערער בעוד זמן קצר, כיוון שהיבול ילקח בידי האויב.

(יא) **פְּשֻׁטָה וְעֵרָה וְחִגּוּרָה עַל-חֲלָצִים:** קריאה לנשים להתאבל, לפשוט את בגדיהן ולחגור שקים.

(יב) **עַל-שָׂדִים סְפָדִים עַל-שָׂדֵי-חֶמֶד עַל-גִּפְן פְּרִיָּה:** יכו על החזה כדרך המתאבלים, על חורבן השדות והגפנים המשובחים (על שדים, על שדי - לשון נופל על לשון).

(יד) **עֶפְלָ וּבַחַן הִיָּה בְּעַד מַעֲרֹת עַד-עוֹלָם:** המבצרים יהיו שוממים ועזובים כמערות.

(טו) **עַד-יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מַמְרוֹם:** שממת הארץ תמשך עד שה' יפנה אלינו וישרה שכירתו וברכתו.

(יז) **וְהִיָּה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם:** שכרו של מעשה הצדק יהיה שלום ושקט.

(יט) **וּבְרַד בְּרַדֵּת הַיַּעַר וּבִשְׂפֵלָה תִּשְׁפַּל הָעֵיר:** ה' יעניש את אויבי ישראל בברד, וישפיל את עריהם. פירוש אחר: גם כשירד ברד ביער הוא לא יזיק ליבול ולצמחים, וערי ישראל לא יזדקקו למקום גבוה לשם הגנה, כיוון שה' יגן עליהם.

(כ) **אֲשֶׁרִיכֶם זֹרְעֵי עַל-כָּל-מַיִם מְשַׁלְחֵי רֶגֶל-הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר:** הבטחה לישראל על הטובה והברכה שיבואו בעתיד, כאשר ליבול תמיד ימצאו מים ולבהמות ימצא מרעה טוב.